
Referat

For møte i hovedkomiteen

Dato: 27. november 2020, kl. 09.00-14.30

Sted: Digitalt møte (Microsoft Teams)

Møteleder: Jan Alexander

Deltakere

Fra hovedkomiteen: Jan Alexander (leder), Gro-Ingunn Hemre (nestleder mat), Vigdis Vandvik (nestleder miljø), Angelica Agdestein, Johanna Bodin, Edel O. Elvevoll, Dag Olav Hessen, Merete Hofshagen, Helle Katrine Knutsen, Åshild Krogdahl, Asbjørn Magne Nilsen, Trond Rafoss, Taran Skjerdal (fra kl. 10), Inger-Lise Steffensen, Gaute Velle, Yngvild Wasteson (til kl. 12)

Forfall: Trine Husøy, Tor A. Strand

Fra Mattilsynet: Monica Andreassen

Fra Miljødirektoratet: Janne Bohnhorst, Ingvild Riisberg, Linn Bryhn Jacobsen (sak 10)

Fra sekretariatet: Cecilie Rolstad Denby (direktør), Dean Basic, Danica Grahek-Ogden, Anne Marthe Ganes Jevnaker (sak 3), Elin Thingnæs Lid (ref.), Inger Therese L. Lillegaard, Bente Mangschou, Kirsten Rakkestad (sak 5), Ville Erling Sipinen (sak 3 & 4), Nana Yaa Boahene (sak 6), Merethe Aasmo Finne (ref.)

1. Velkommen, habilitet og godtgjøring

Jan Alexander ønsket velkommen til møtet. Alexander og VKMs direktør Cecilie Rolstad Denby gratulerte Dag O. Hessen med den ferske tildelingen av to Bragepriser - hedersprisen for 2020 og sakprosaprisen for boken «Verden på vippepunktet».

Merete Hofshagen og Trond Rafoss meldte seg inhabile i sak 5 om nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold. Begge forlot det digitale møterommet under saken. Ingen øvrige momenter ble meldt inn av møtedeltakerne til spørsmål om habilitet i dagens møte.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer. Det ble meldt inn en sak under eventuelt: korona relatert til biologisk mangfold.

Referatet fra forrige møte er tidligere godkjent av hovedkomiteen og publisert på vkm.no.

3. CRISPR og andre genomredigeringsteknikker – implikasjoner for risikovurdering

Faglig leder Johanna Bodin oppsummerte status for prosjektet og videre prosess for ferdigstilling av hele rapporten. Helse- og miljørisikodelen av kapittel sju er avsluttet og arbeidet med delprosjekt seks – miljørisikovurdering av genomredigerte organismer – er godt i gang. I denne delen av prosjektet er oppgaven å gjennomgå gjeldende retningslinjer for miljørisikovurdering av genmodifiserte planter og dyr, vurdere om disse er egnet for risikovurdering av genomredigerte organismer, og om disse bør oppdateres/tilpasses/endres. Arbeidet tar utgangspunkt i EFSA's veiledningsdokumenter for miljørisikovurdering av GMO og eksemplene på genomredigerte organismer som er beskrevet i tidligere kapitler i rapporten. Delprosjekt skal i tillegg svare på punkt fire i mandatet, som omhandler biologiske mangfold.

Strukturen på miljørisikodelen vil være tilnærmet lik helse- og miljørisikodelen, men på grunn av overlapp i veiledningsdokumentene når det gjelder molekylær karakterisering og deler av de komparative analysene starter denne delen med komparative vurderinger som er spesifikke for miljørisiko. Prosjektgruppen har videre utarbeidet en skisse til et avsluttende diskusjons- og konklusjonskapittel, som inkluderer noen framtidsperspektiver. Introduksjonskapittelet er fortsatt i prosess. Første utkast til tekst om miljørisiko ble delt med hovedkomiteen i forkant av møtet, og overordnede kommentarer og spørsmål ble gjennomgått på møtet. I hovedsak var innspillene knyttet til behov for flere forklarende tekster, samt tydeliggjøring og harmonisering av språk og begrepsbruk. Det er også behov for å forklare den detaljrike inndeling i underkapittel med at disse refererer til punktene i EFSA's veiledningsdokumenter.

Prosjektgruppen tar med seg innspillene fra møtet og vil forberede delkapittelet for diskusjon og endelig godkjenning på komiteens møte 10. mars 2021.

Det er etablert en egen gruppe som skal ferdigstille hele rapporten og ha hovedansvaret for utarbeidelsen av introduksjons- og diskusjons/konklusjonskapitlene til marsmøtet. I og med at dette blir en svært omfattende og teknisk kompleks vurdering, vil det bli tatt flere grep for å øke lesbarheten av rapporten, eksempelvis leseveiledning, faktabokser, illustrasjoner mm. Det vil også bli utarbeidet en kortversjon av rapporten som vil være lettere tilgjengelig enn hovedrapporten. Komiteen støttet forslagene til å tilrettelegge stoffet for en større målgruppe og understreket at det i stor grad mangler populærvitenskapelige tekster på norsk om disse temaene.

Hovedkomiteen takket Johanna Bodin for en fin orientering og prosjektgruppen for et grundig og godt arbeid.

Vedtak: Komiteen støtter videre plan for arbeidet med miljørisikovurderingen, diskusjon og konklusjonskapittelet og ferdigstilling av hele rapporten.

4. Rapport om kunnskapsbehov 2020

I tråd med gjeldende strategi, utarbeider VKM annet hvert år en rapport med oversikt over kunnskapsbehov som er avdekket i VKMs vitenskapelige vurderinger. På hovedkomitemøtet 23 september 2020 ble det vedtatt at kunnskapsbehovrapporten denne gang skal:

1. ha fokus på gjentagende overordnede kritiske kunnskapsbehov VKM har identifisert i hele porteføljen, og at disse aktualiseres ved at de kobles til utvalgte handlingsplaner/ strategidokumenter – trender/drivere i samfunnet
2. oppsummere kunnskapsbehov som er avdekket i VKMs vurderinger fra 2018 – 2019 kort i en tabell, som vedlegg i rapporten

Prosjektgruppen jobber med å sammenstille overordnede kritiske kunnskapsbehov og hvordan disse best kan fremstilles i rapporten. Et av delmålene til prosjektgruppen er å komme frem til en form på rapporten som inneholder tekst som kan stå seg fra gang til gang, slik at rapporten blir enklere å fornye.

Prosjektgruppen har mottatt noen innspill fra hovedkomiteen til valg av handlingsplaner/strategidokumenter til bruk under punkt 1. over. Sammen med Jan Alexander, Tor A. Strand og Vigdis Vandvik har prosjektgruppen videreutviklet forslag til utforming av rapporten. I tillegg kom det opp ideer om en fremtidig digitalisering av kunnskapsbehov identifisert av VKM. Prosjektgruppen presenterte dette for hovedkomiteen.

Det jobbes også med å få på plass et sett med illustrasjoner som skal gjøre det enklere å koble de ulike kunnskapsbehovene opp imot hvor i en risikovurdering kunnskapsbehovet er aktuelt.

Vedtak: Hovedkomiteen støtter prosjektgruppens skisse for rapporten og at prosjektgruppen jobber videre utfra denne. Hovedkomiteen støtter ideen om fremtidig digitalisering av VKMs kunnskapsbehov.

5. Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold

I Mattilsynets bestilling av nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold står det at VKM skal beslutte hvilke stoffer som skal inkluderes i vurderingen. Prosjektgruppen har utarbeidet og publisert en protokoll som skisserer hvordan den vil gjennomgå en lengre liste med foreslåtte kontaminanter via et flytskjema og frem til en beslutning om hvorvidt stoffet skal inkluderes eller ekskluderes. Hovedkomiteen har tidligere spilt inn stoffer til denne «lange listen» og godkjent protokollen.

Prosjektgruppen har nå gjennomgått de aller fleste stoffene på denne listen. I forkant av møtet fikk hovedkomiteen tilsendt en tekst som forklarer denne prosessen nærmere, og som begrunner inklusjon/eksklusjon for hvert enkelt stoff eller stoffgruppe. Teksten er et utkast til kapittel 4.1 i vurderingen. Hovedkomiteen gikk gjennom teksten med fokus på evalueringen og konklusjon for hvert stoff/stoffgruppe.

Avslutningsvis orienterte prosjektleder om øvrig status i prosjektet.

Vedtak: Hovedkomiteen gir sin tilslutning til prosjektgruppens vurdering av hvilke kontaminanter som skal inkluderes i nytte- og risikovurderingen av fisk i norsk kosthold. For øvrig tar hovedkomiteen prosjektleders orientering til etterretning.

6. Nytt fra faggruppene

Presentasjon fra faggruppen for plantevernmidler:

Prosjektleder Nana Boahene orienterte om VKMs rolle og bidrag til EFSA's revurdering av maksimale tillatte nivåer for rester (MRL) av isopyrazam i mat. Isopyrazam er et soppmiddel som virker mot bladfleksopper og hvetebladprikk. Isopyrazam ble introdusert i EU for bruk som aktivt stoff i plantevernmidler i 2013. Det brukes på korn og noen andre avlinger, som banan. Godkjenningen utløper 31. mars 2023. Preparater med isopyrazam er ikke tillatt i Norge.

Norge er tilsluttet EUs godkjenningsordning for bruk av plantevernmidler gjennom EØS-avtalen og tok inn EUs regelverk for plantevernmidler i en ny forskrift sommeren 2015. Norge er tildelt rollen som rapporterende medlemsland (RMS) for vurdering av grenseverdier (MRLer) for isopyrazam. VKM gjør vurderingen på oppdrag fra Mattilsynet. VKM løser oppdraget i samarbeid med EFSA og innenfor de rammer som EU og EFSA krever.

Oppdraget går ut på å identifisere kritiske tilfeller av god agronomisk praksis («critical GAP»). VKM skal også beregne inntak av isopyrazam via ulike matvarer ved hjelp av PRIMo-modellen og PROfile. Faggruppen for plantevernmidler er faglig ansvarlig for vurderingen og Boahene orienterte om faggruppens og prosjektgruppens erfaringer med arbeidet så langt.

7. Strategi for VKM 2020-2024

Direktør Cecilie Rolstad Denby orienterte kort om status for arbeidet med VKMs strategi for 2020-2024. I forkant av forrige hovedkomitémøte var utkastet til strategi på en bred høringsrunde hos berørte parter, dvs. VKMs fire styringsdepartementer, oppdragsgivere, kunnskapsinstitusjoner, VKMs medlemmer, relevante fagforeninger mfl. Høringsrunden resulterte i totalt fem høringssvar. Hovedkomiteen uttrykte behov for en ny høring i faggruppene, og strategiutkastet med en forklarende presentasjon ble sendt til VKMs

medlemmer i etterkant av møtet. I denne runden ble faggruppene bedt om å fokusere på følgende forhold:

- Hvordan kan faggruppen bidra til tverrfaglig virksomhet?
- Hvordan forbedre kvaliteten på arbeidet i faggruppen?

Etter høringsfristens utløp 26. oktober ble innspillene sortert og systematisert, og framlagt for ledelsen av hovedkomiteen. Faggruppens innspill på strategi- og støttetekster sammenfalt i hovedtrekk med diskusjonen på hovedkomitémøtet 23. september. Dette innebærer behov for tydeliggjøring av målgrupper og VKMs rolle i mat- og miljøforvaltning, spissing av visjon og støttetekster, fokus på kompleksiteten i samfunnsutfordringene og behov for helhetlige og tverrsektorielle vurderinger, inkludert vurderinger av bærekraft i matproduksjonen. Dokumentets visuelle profil er revidert i siden siste møte og er nå i større grad representativ for bredden i VKMs mandat.

Komiteen vil bli forelagt et revidert strategidokument på møtet 10. mars. Etter at endelig strategi er vedtatt skal det utarbeides en strategisk virksomhetsplan som skal revideres årlig. Utkastet til virksomhetsplan vil bli lagt fram for hovedkomiteen for innspill.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning.

8. Nytt fra sekretariatet

Eksterne møter

Direktør Cecilie Rolstad Denby informerte om at hun presenterte hovedkomiteens uttalelse om uavhengige kunnskapssynteser på konferansen «Living Norway Ecological Data Network Colloquium 2020» 1. oktober.

Rolstad Denby orienterte også fra ledergruppens møte med Riksrevisjonen 18. november, kontaktmøte med Folkehelseinstituttet 23. november og det årlige kontaktmøtet med Mattilsynets ledelse 26. november. Tema på kontaktmøtet var blant annet Mattilsynets pågående omorganisering, revisjon av samhandlingsavtalen mellom Mattilsynet og VKM, samhandling mellom Miljødirektoratet, Mattilsynet og VKM, EUs åpenhetsforordning og digitalisering.

Programmet for [webinaret om én helse 3. februar 2021](#) ble presentert for komiteen. Dette er et samarbeidsarrangement mellom Miljødirektoratet, Mattilsynet og VKM.

Rolstad Denby orienterte kort fra siste møtet i EFSA's Advisory Forum 28.-29.oktober. Hovedtema for møtet var implikasjonene av EUs grønne vekststrategi – European Green Deal- og den reviderte fra jord til bord-strategien («Farm to Fork») for EFSA's framtidige arbeid. Strategien har et tverrsektorielt fokus og det ligger an til at EFSA's oppdrag utvides til

å inkludere både trygg og bærekraftig mat. EFSA arbeider med å etablere en felles digital plattform for medlemslandenes risikovurderingsarbeid for deling av data, verktøy mm. Videre er en felles publiseringsløsning for EFSA og medlemslandenes risikovurderingsorganer i (Wiley) EFSA Journal under forberedelse. Nærmere informasjon kommer når dette er på plass.

Annet

Som nevnt på forrige møtet er det satt i gang en organisasjonsutviklingsprosess i VKM under ledelse av rådgivingselskapet Rambøll. Intensjonen med arbeidet er å finne fram til en hensiktsmessig organisering av sekretariatet og som bidrar til en best mulig arbeidsflyt i sekretariatet og tilrettelegging for oppdragsgivere og komiteen.

Som en oppfølging av agendapunktet om organisering av VKMs arbeid med GMO-legemidler på tidligere møter i hovedkomiteen, har sekretariatet drøftet mulighetene med Helse- og omsorgsdepartementet for etablering av en egen faggruppe for disse oppdragene. Saken er fortsatt til avklaring i departementet.

I forbindelse med arbeidet med en langsiktig plan for porteføljen på miljøområdet og frister for innspill på Miljødirektoratets belastningsfullmakt, er det godkjent to selvinitieringsprosjekter forankret i faggruppen for fremmede organismer og CITES:

- Vurdering av risiko for uheldige følger for biologisk mangfold og redusert dyrevelferd ved hold av tamkatt (*Felis silvestris catus*) i Norge
- Vurdering av risiko for uheldige følger for biologisk mangfold, dyrehelse og dyrevelferd ved innførsel og utsetting av fasan og raphøns i Norge

Tilsvarende pågår det en diskusjon av tema for selvinitieringer knyttet til arbeidet i faggruppen for mikrobiell økologi. For de øvrige fagområdene i VKM vil det i forbindelse med virksomhetsplanen bli lagt opp til en samlet prosess for fordeling av egeninitierte prosjekter i henhold til strategien.

HDir som mulig oppdragsgiver, oppdrag om salterstatter

Sekretariatet er i dialog med HOD, Helsedirektoratet og Mattilsynet om en eventuell tildeling av selvstendig bestillermyndighet i Helsedirektoratet ovenfor VKM, og om hvilke muligheter og behov som vil følge en slik formalisering. Saken har blitt aktualisert i forbindelse med den nylig publiserte nytte- og risikovurderingen av jod som Helsedirektoratet bestilte via Mattilsynet, og med Helsedirektoratets behov for en ny nytte- og risikovurdering av å bytte ut natriumklorid med kaliumbaserte salterstatter. En slik ny vurdering er et høyt prioritert behov hos Helsedirektoratet, og ikke prioritert hos Mattilsynet som er VKMs oppdragsgiver.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning.

9. EUs grønne vekststrategi – European Green Deal

Europakommisjonen la i desember 2019 fram sin grønne vekststrategi – «the European Green Deal», som beskriver en helhetlig tilnærming i EUs klima- og miljøpolitikk. Satsningen går på tvers av politikkområder og sektorer og ivaretar og integrerer bærekraft i videre politikktutforming så vel som i gjennomføring og revisjon av eksisterende regelverk. Målet om klimanøytralitet i EU i 2050 er styrende for innholdet i meldingen, sammen med oppfylging av FNs bærekraftsmål og de globale biodiversitetsmålene.

20. mai 2020 publiserte Europakommisjonen «Biodiversitetstrategien for 2030» og «Fra jord til bord-strategien» («Farm to Fork», F2F), som to av åtte hovedstrategier under Green Deal-satsingen. Strategiene er nært knyttet sammen og delvis overlappende, og gir nye ambisjonsnivåer for hvordan Europa skal lykkes med å utvikle et bærekraftig landbruk og bærekraftige og robuste matsystemer, reduserte klimagassutslipp og hindre tap av biologisk mangfold.

Biodiversitetsstrategien for 2030

Solveig Paulsen, Artsseksjonen i Klima- og miljødepartementet (KLD) orienterte om Biodiversitetsstrategien, som omfatter en rekke tiltak for å bevare og gjenopprette det biologiske mangfoldet i Europa innen 2030.

Strategien er tredelt der første del omhandler EUs egen strategi for det neste tiåret. Her beskrives ambisjoner og prioriteringer, hvor drivere for tap av biodiversitet adresseres, og beskyttelse, ivaretagelse og restaurering av natur omtales. Eksempelvis skal følgende konkrete mål for beskyttelse av natur være oppfylt innen 2030:

- Juridisk vern av 30 % av terrestriske og 30 % av marine områder i EU. Etablering av økologiske korridorer for å unngå at arter isoleres genetisk.
- Et sterkt vern av minst 10 % av de nevnte land- og marine områdene, inkludert all gjenværende urskog og gammelskog i EU.
- Effektiv forvaltning av alle vernede områder, inkludert overvåking.

Paulsen viste også til at EU-kommisjonen har foreslått 15 konkrete mål for restaurering av natur. Disse gir signaler om hvordan biodiversitet skal adresseres på tvers av politikkområder som industri, jordbruk, fiskeri og handel. Dette gjelder blant annet juridisk bindende mål for restaurering av natur basert på konsekvensutredninger, at tilstanden til habitater og arter ikke skal forverres, og minst 30 % av dem skal oppnå god tilstand eller ha en positiv utvikling, reversering av nedgangen i pollinatorer og reduksjon i risikoen og bruken av kjemiske bekjempingsmidler med 50 %. Videre skal minst 10 % av landbruksarealet avsettes til buffersoner med høy artsrikdom, minst 25 % av landbruksarealet dyrkes økologisk, bruken av kunstgjødsel reduseres med minst 20 % og tre milliarder nye trær skal plantes.

Antallet av rødlistede arter som er truet av invaderende arter skal reduseres med 50 %. Negative konsekvenser for sensitive arter og habitater som følge av fiske og utvinning skal reduseres betydelig slik at en oppnår god tilstand i tråd med havstrategidirektivet.

Del to av strategien omhandler regulatoriske og økonomiske virkemidler for å nå målene, inkludert etablering av et egnet rammeverk for å gjennomføre forpliktelsene om biologisk mangfold og internasjonal metodikk som skal synliggjøre miljøbelastningen til de enkelte produktene.

Del tre tar for seg EUs ambisjoner for det globale rammeverket fram mot 2030 og representerer EUs posisjon i videre utvikling av en global naturavtale.

På spørsmål om biodiversitetsstrategiens konsekvenser for Norge viste Paulsen til at mange av målene og tiltakene i strategien angår områder som ikke omfattes av EØS-avtalen. Dette gjelder eksempelvis naturvern og forvaltning av naturressurser, landbruk og fiskeri, der Norge i utgangspunktet ikke er forpliktet av EUs rettsakter. Som følge av dette er mål og tiltak som gjelder områdevern, bedring av tilstanden for arter og habitater, skogstrategi, skogplanting, verdsetting av natur mm. ikke EØS-relevant. EUs regulering av vilkårene for disse sektorene kan imidlertid ha indirekte betydning for Norge. Solveig Paulsen viste også til at andre tiltak knyttet til eksempelvis biodrivstoff (under fornybardirektivet), vanddirektivet og tiltak for å unngå eller minimere omsetning av produkter forbundet med avskoging eller forringelse av skog på det indre marked kan få konsekvenser for norsk lovgivning.

KLD jobber for tiden med et notat om EUs biodiversitetsstrategi til EØS-notatbasen.

Under diskusjonen etter Paulsens orientering ble det kommentert at det ofte skorter på gode virkemidler. FN-konvensjonen om biologisk mangfold med Aichi-målene, Stortingsmeldingen «Natur for livet» med flere har gode målsettinger mens tiltakene ofte blir utydelige. Til det repliserte Solveig Paulsen at oppfølgingen av Stortingsmeldingen har resultert i satsing på områdevern som et viktig virkemiddel for å bevare biologisk mangfold. Hun viste også til at skogvern har blitt et satsingsområde. Når det gjelder vern av utvalgte naturtyper og prioriterte arter har det vært et lavere tempo enn en så for seg for noen år siden.

«Fra jord- til bord -strategien» («Farm to Fork» F2F)

Knut Berdal, Landbruks- og matdepartementet (LMD) innledet om EUs oppdaterte mat- og landbruksstrategi.

F2F- strategien, som er en av hjørnesteinene til Green Deal, skal fremme et rettferdig, sunt og miljøvennlig matvaresystem. Hele verdikjeden omfattes, det vil si produksjon, videreforedling, transport, distribusjon, og forbruk gjennom ernæring, helse og redusert matsvinn. Ambisjonen er å realisere målsettinger knyttet til bærekraftsmålene, miljø, klima,

folkehelse, matsikkerhet, landbruks- og distriktspolitikk, og sette en internasjonal standard for bærekraftige matsystemer.

Berdal viste til at strategien inneholder 27 ulike initiativer knyttet til primærproduksjon, industri, forbruk og sirkulær økonomi. De fleste av tiltakene er i en tidlig fase, men skal etter planen rulles ut de kommende tre årene. Tiltakene, inkludert de regulatoriske, skal blant annet omfatte en betydelig reduksjon av risiko og bruk av kjemiske plantevernmidler (50%), stimulere til økt bruk av integrert plantevern, redusert bruk av handelsgjødning (20%) og redusert bruk av antibiotika i landbasert husdyrproduksjon og oppdrett (50%). Ambisjonen er å nå disse målene innen 2030 med utgangspunkt i nåværende nivå. Strategien overlapper på flere områder med strategien for å bevare og beskytte økosystem og biologisk mangfold, og anerkjenner f.eks. den grunnleggende verdien av agrobiodiversitet. F2F-strategien skal i samarbeid med biodiversitetsstrategien sørge for at 25% av EUs jordbruksområder blir reservert til økologisk landbruk. Strategien omfatter i tillegg en lang rekke tema, blant annet matmerking, dyrevelferd, forsyningsikkerhet, konkurranseforhold i matvarekjeden, skatteinsentiver og matavfall.

F2F-strategien vil medføre ny politikk og regelverk både innenfor og utenfor EØS-avtalen. Som tidligere nevnt er ikke EUs landbrukspolitikk (CAP), som utgjør en stor del Green Deal, en del av EØS-avtalen. Så langt har EFTA-sekretariatet identifisert 37 nye eller reviderte rettsakter i tilknytning til strategien. Av disse er 13 av 19 direktiver, og 7 av 18 forordninger allerede en del av EØS-avtalen. Berdal presiserte at Norge kan beslutte å forplikte seg på resten slik som det er gjort på klimaområdet.

Status for behandlingen i Norge er at statsministeren har gitt foreløpige innspill på helheten og en rekke departementer har gitt innspill på egne områder.

Mattilsynet ønsker forslag til temaer for oppdrag til VKM

På møte i hovedkomiteen 23. september fremmet Mattilsynet et ønske om innspill til tema for nye bestillinger innenfor to områder spesielt:

1. Dilemmaer rundt EUs F2F: I forbindelse med EU-kommisjonens «Green Deal» og den oppdaterte «Farm-to-Fork-strategien» er Mattilsynet opptatt av at det kan komme opp en del dilemmaer i skjæringspunktet mellom mattrygghet og miljø. Mattilsynet ber om forslag til problemstillinger hvor det kan være aktuelt å bestille risikovurderinger eller andre kunnskapssynteser fra VKM fremover.
2. Tarmhelse: Mattilsynet ønsker forslag på overordnede problemstillinger og kunnskapshull knyttet til tarmhelse. Dette er med bakgrunn i studier og oppmerksomhet fra forbrukerne rundt stoffer som regnes som trygge men hvor risikovurderinger ofte ikke tar høyde for fysiologiske effekter på tarm/tarmhelse. Dette gjelder blant annet for mykotoksiner og enkelte tilsetningsstoffer. Mattilsynet

ber om VKMs vurdering av om stoffer i mat og effekter på tarmhelse er en tematikk vi bør få mer kunnskap om.

Monica Andreassen fra Mattilsynet kom med noen presiseringer rundt punkt 1 overfor - dilemmaer rundt EUs F2F-strategi: Hovedmålene i F2F er i utgangspunktet relevante for Mattilsynets samfunnsoppdrag, f.eks.

- Sunn mat som alle har råd til
- Redusert bruk av kjemikalier og antimikrobielle midler
- God forbrukerinformasjon
- God dyrevelferd
- Innovasjon med bruk av nye råvarekilder, f.eks. til fôr

Landbruksektoren er ikke en del av EØS-avtalen (eksempelvis økonomiske støtteordninger, andel økologisk dyrking osv.). Mattilsynet venter på svar fra LMD om sin rolle. Mattilsynet ønsker allikevel at VKM tenker fritt rundt temaer.

Vedtak: Sekretariatet vil organisere en innspillrunde med frist 3. februar. Hovedkomiteen gjennomgår innspillene på neste møte 10. mars.

10. Nytt fra oppdragsgiverne

Mattilsynet

Monica Andreassen startet med å orientere om Mattilsynets oppfølging og tilbakemeldinger vedrørende avsluttede og pågående oppdrag til VKM:

- Mattilsynet har hatt stor glede av risikorangeing av fremmedstoffer i mat.
- Spennende med arbeid som nå er i gang på rangering av smittestoffer i mat
- Nytte-risikovurdering av fisk og dioksiner som er i gang er svært viktig for Mattilsynet og det er viktig at dette arbeidet blir prioritert.
- Flott at VKM kunne påta seg på kort varsel revurdering av MRLer for isopyrazam for EU.
- Mattilsynet håper å være i slutfase med endring av radioaktivetsforvaltningen. Vurderingen fra VKM er kunnskapsgrunnlaget for endringene Mattilsynet foreslår. En særdeles god rapport for Mattilsynets arbeid.

Andreassen orienterte også kort om at Mattilsynet omorganiserer hovedkontoret – omorganiseringsprosessen er et av flere oppfølgingspunkter fra den uavhengige granskningen (KMPG) i 2019.

Miljødirektoratet

Ingvild Riisberg innledet kort om direktoratets ønske om å diskutere utredningsinstruksens relevans for VKM. Som et ledd i dette er VKM invitert inn som observatør i direktoratenes arbeid med mulige tiltak og samfunnsøkonomiske vurderinger etter funn av skrantesjuka på Hardangervidda i 2020. Arbeidet starter opp rett før årsskiftet og vil ta utgangspunkt i VKMs rapport som skal leveres i slutten av januar. Riisberg takket også for kunnskapsoppsummeringen om Antimikrobiell resistens i avløpsvann og avløpsslam som ble publisert 1.10.20. Rapporten er et viktig bidrag til kunnskapsoppsummering om antimikrobiell resistens i miljøet, som VKM utarbeidet på oppdrag fra Miljødirektoratet tidligere i år.

Linn Bryhn Jacobsen, forskningskoordinator i Miljødirektoratet, orienterte om direktoratets svar på bestilling fra KLD om kunnskapssynteser som ble levert i juni i år. Miljødirektoratet fikk i tildelingsbrevet for 2020 i oppdrag å vurdere pågående arbeid med nasjonale kunnskapssynteser på klima- og miljøområdet og gi forslag til hvordan arbeidet kan struktureres og organiseres. Utgangspunktet for oppdraget var behovet for å styrke kvaliteten, troverdigheten og legitimiteten til forvaltningens kunnskapsgrunnlag ved at arbeidet med kunnskapssynteser blir bedre organisert.

Miljøforvaltningen sektorovergripende rolle innebærer å sørge for at det foreligger et helhetlig kunnskapsgrunnlag på klima- og miljøområdet. KLDs gjeldende kunnskapsstrategi legger til grunn at forvaltningen skal bli mer systematiske i arbeidet med kunnskapsgrunnlaget og i større grad ta i bruk kunnskapssynteser som verktøy for helhetlig kunnskapsgrunnlag som grunnlag for forvaltning og politikkkutforming. Samfunnet står overfor en rekke komplekse problemstillinger og Miljødirektoratet er opptatt av viktigheten av et felles kunnskapsgrunnlag på tvers av sektorer. Enighet om hvilken kunnskap som skal legges til grunn kan gi raskere beslutninger og bidra til en opplyst samfunnsdebatt.

Definisjonen av kunnskapssynteser som legges til grunn i innstillingen er bred: «En kunnskapssyntese er en metodisk sammenstilling av kunnskap innenfor et tema på klima- og miljøområdet. Dette inkluderer både naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige kunnskapssynteser».

Som en del av oppdraget har direktoratet gjennomgått en rekke eksempler på nasjonale kunnskapssynteser som er basert på ulike modeller og prosesser. Eksempelene er vurdert ut fra de seks forutsetningene som legges til grunn i hovedkomiteen anbefalinger for å sikre høy vitenskapelig kvalitet, etterprøvbarehet og legitimitet i kunnskapssyntesene (klar problemformulering, kompetanse, uavhengighet og habilitet, åpenhet, relevans og metoder for kunnskapssyntese) (VKM 2020). I tillegg er følgende tilleggskriterier lagt til; inkludering av ulike synsvinkler, synliggjøring av eventuell uenighet mellom fagmiljøene og et format som gjør rapportene tilgjengelig for brukerne.

I Miljødirektoratets anbefalinger for en framtidig organisering av arbeidet med kunnskapssynteser må hele bredden av miljøforvaltningens behov dekkes. Med utgangspunkt i mulig konfliktnivå og dermed ulike utfordringer av kunnskapsgrunnlaget, har direktoratet foreslått tre hovedkategorier for organiseringen av arbeidet:

Kategori 1. Etablering av tverrsektorielt/sektornøytralt syntesesenter som kan levere uavhengige kunnskapssynteser av høy kvalitet på de store, komplekse temaene der konfliktnivået er høyt og der kravet til at kunnskapsgrunnlaget har legitimitet på tvers er svært høyt.

Kategori 2. Oppnevning av ekspertråd til å utarbeide kunnskapssynteser på fagområder der det er moderat risiko for utfordring av kunnskapsgrunnlaget.

Kategori 3. Forvaltningen sammenstiller kunnskapen selv, eller i samarbeid med eksterne forskere/konsulenter i de tilfeller der risiko for målkonflikter er lavt. Alternativt kan oppdrag settes ut på anbud.

Linn Bryhn Jacobsen avsluttet med å vise til at KLD har etablert et kunnskapsprosjekt som skal arbeide med revisjon av departementets kunnskapsstrategi. Kunnskapssenter og grensesnittet mellom vitenskap og politikk er en del av dette arbeidet. KLD vil vurdere anbefalingene fra Miljødirektoratet og vil også involvere kunnskapsinstitusjonene. Parallelt med dette vil direktoratet følge opp internt med økt oppmerksomhet på bestillerkompetanse, åpenhet og tilgjengelighet og styrking av kompetansen på kunnskapssynteser.

Etter innledningen ble det understreket fra komiteen at det ikke bare er i situasjoner med store målkonflikter det er behov for gode, uavhengige kunnskapssynteser. Det er viktig å skille på prosess- og fagkompetanse, dra på hele fagmiljøet og ha tilgang på vitenskapelig sekretariat med god metodekunnskap. Åpen vitenskap, etterprøvbare, innsyn er andre stikkord.

Vedtak: Hovedkomiteen takket Mattilsynet og Miljødirektoratet for interessante presentasjoner og tar orienteringene til etterretning.

11. Eventuelt

Korona og biologisk mangfold

På forrige møte diskuterte komiteen hvorvidt matvarer kan være en mulig kilde til eller smittevei for SARS-CoV-2-viruset og eventuelle behov for en egeninitiert vurdering fra VKM for å belyse dette. Gaute Velle, leder av faggruppen for fremmede organismer og CITES, ønsket å løfte fram mulige effekter av viruset på biologisk mangfold. I flere land, som Danmark, Nederland og Spania er tammink smittet med viruset. Det er også vist at SARS-CoV-2 kan smitte fra mennesker til kattedyr og andre arter i mårfamilien. Noen flaggermus,

hamstere og primater har også blitt smittet eksperimentelt. Det kan derfor være interessant å se på hvordan samspillet mellom ville og domestiserte dyr er, hvilke arter som kan være et reservoar for smitte til mennesker enten gjennom direkte overføring eller via mellomverter, og hvilke effekter SARS-CoV-2 kan ha på dyrepopulasjonene i seg selv.

Vedtak: Faggruppen utarbeider et notat om saken og sekretariatet tar dette videre med oppdragsgiverne, eventuelt vurderer dette som et tema for selvinitiering.

12. Evaluering av møtet

Møtet fungerte bra på Teams også denne gang men hovedkomiteen ser frem til å kunne møtes igjen fysisk når smittehensyn tillater det. Komiteen satte stor pris på eksterne presentasjoner om EUs Green Deal-satsning.

13. Møtedatoer i 2021

- 10. mars
- 26. og 27. mai
- 30. september
- 1. desember